

vestligste forekomster i S-Finland, på Öland, i Balticum, N-Tyskland, Ø-Frankrig og Balkan. N-grænsen går omkr. 62°N til Ural, og sydligst forekommer den i Grækenland, Kaukasus og omkr. nedre Volga.

Forekomst i Danmark. Skærm-Elm er sjælden som plantet og endnu sjældnere forvildet (ØSTERGAARD 1950). J. IVERSEN har meddelt, at den som selvsået trives særlig godt på meget fugtig, leret bund i enkelte skove på NØ-Lolland (lignende dens voksesteder i floddale i Mellem-europa).

Loranthaceae

**Viscum album* L. – Mistelten

Kort: (T)– MEUSEL & al. 1965. (L)– HULTÉN 1950, WALLDÉN 1961, P. & W. 1962.

Geografisk udbredelse. Denne snyltende, stedsegrønne busk har i en sådan grad tiltrukket sig opmærksomhed, at de biologiske, plantegeografiske og historiske arbejder om den er utallige; der kan henvises til den digre monografi af TUBEUF 1923 samt til de nedenfor citerede afhandlinger og deres litteraturfortegnelser. *Viscum album* L. s. l. har få, spredte forekomster i det sydlige Skandinavien og et mere sammenhængende udbredelsesområde fra S-England gennem Mellem- og Syd-europa til nordl. Tyrkiet, Krim, Kaukasus og Elbrus. Isoleret findes den i Algeriet, sydl. Tyrkiet og Israel; og stor udbredelse har den endvidere i Himalaya, nordl. Bagindien, C- og N-Kina, Korea, Manchuriet og Japan. Arten opdeles i tre underarter eller racer tilpasset specielle grupper af værtsplanter: *Abies*, *Pinus-Larix* samt løvtræer; i Skandinavien forekommer udelukkende sidstnævnte. I Norge findes enkelte lokaliteter omkring Oslo Fjord (HANSSEN 1933); i Sverige er den hyppig i Mälarmrådet (udbredelse og biologi detaljeret undersøgt af WALLDÉN 1961) og spredt forekommende NV f. Kalmar. WALLDÉN angiver, at 78% af de i Mälarmrådet registrerede Mistelten vokser på Lind, noget tilsvarende gælder de norske forekomster; nær sin klimagrænse synes den altså at trives bedst på denne art. CLAPHAM & al. 1962, WALLDÉN 1961 o. a. angiver, at løvtræ-racen forekommer med særlig høj frekvens, hvor jordbunden er kalkholdig. Artens klimakrav er belyst af IVERSEN 1944.

Forekomst i Danmark, fig. 21. Misteltenens udbredelse her i landet er udførligt omtalt af GANDIL 1950, som har registreret en del dyrkede samt alle eksisterende og i ældre litteratur angivne, formodede spontane forekomster. Tidligere har VAUPELL 1863 og LANGE 1930 indsamlet oplysninger om voksesteder. Som muligt spontan kendes den nu

kun fra St. Elmue og fra Tykken Skov ved Roholte, begge på *Malus domestica*. Lokalteterne besøgte i febr. 1967; på træet i Tykken eksisterer den tilsyneladende ikke mere. Følgende gamle angivelser er markeret på kortet: 36: Guldborgland (på Æble og Pil), Oreby, Stensore (på Lind, VAUPELL 1863), Roden skov (på Naur, VAUPELL 1863); 37: Marrebæk skov (på Æble); 39a: Petersværft og Broskov (på Æble), Rosenfeld Skov, Knudshoved (på Tjørn); 39b: Vemmetofte 1841 (på »frugttræer og æbletræer«). En angivelse fra 1700-tallet fra Trelde Næs (25) er med god grund betvivlet (GANDIL) og derfor udeladt.

Til Misteltenens udbredelse og historie her i landet knytter sig stadig mange uafklarede problemer, som her forsøges sammenfattet: 1. I hvilket omfang skyldes tilbagegangen efter maksimum i Atlantisk tid klimaændringer (IVERSEN 1944), anvendelse af Mistelten til vinterfoder (TROELSMITH 1960), den hovedsagelig kulturbetingede tilbagegang af Lind (se denne og jvf. WALLDÉN 1961), eller spredningsbiologiske faktorer, f.eks. ændringer i forekomsten af spredende fugle eller af disses fødevalg. 2. Har Misteltenen kontinuerligt eksisteret i landet, eller har den været forsvundet fra f.eks. subatlantisk tid til nyere historisk tid? 3. ALMQUIST 1964 anfører som supplement til WALLDÉN, at Misteltenen i Sverige ikke behøver at være varmetidsrelikt, men lige så vel kan være genindført syd-fra med æbletræer til frugtavl; er der grund til at antage, at lignende importer kan ligge til grund for de danske forekomster (jvf. Vemmetofte o. a.)? 4. Hvad er årsagen til Misteltenens sjældenhed? Som dyrket trives den udmærket uanset vejrforholdene; i f.eks. kølige somre blomstrer den villigt, og hvor individer af begge køn er repræsenteret, fruktificerer den overdådigt og regelmæssigt med modne frø; de fleste steder overlevede den de strenge vintre 1939-42. Årsagerne kan næppe være klimatiske alene. Dyrkede og vildtvoksende potentielle værtstræer, f.eks. Æble, Røn, og Tjørn, er rigeligt til stede i skovbryn, hegn, frugtplantager og haver i de fleste egne, hvorfor mangel på værtstræer næppe er en begrænsende faktor af betydning. Opmærksomheden må derfor koncentreres om spredningsfaktorer: Mens bl.a. Misteldrossel (*Turdus viscivorus* L.) i Mellemeuropa og Silkehale (*Bombycilla garrulus* L.) i Mälär-området besørger den lokale spredning, bliver bærrerne på de her i landet dyrkede eksemplarer normalt siddende vinteren over, uden at fugle interesserer sig for dem; dette er konstateret af bl.a. A. H. VEDEL, som har dyrket Mistelten i Hellerup i mere end 20 år, af GANDIL i Knuthenborg park og af forf. i en 5-årig periode på forskellige lokaliteter. Efter alt at dømme er der en direkte sammenhæng mellem Misteltenens sjældenhed og visse fuglearters spisevaner.